

Diariennr KS 2024/607

Till:
kommunstyrelsen@stockholm.se
RI-remissvar.SLK@stockholm.se

Svenska Röda Korsets yttrande över "Motion om att införa Samordnare krisstöd i beredskap" (SKiB) (KS 2024/607)

Svenska Röda Korsets synpunkter på motionens förslag

- Svenska Röda Korset välkomnar förslaget att Stockholm stad utreder införandet av funktionen Samordnare krisstöd i beredskap.
- Svenska Röda Korset välkomnar förslaget att Stockholm stad utreder hur övriga beredskapsfunktioner kan stärkas för att kunna ge ett snabbt och effektivt krisstöd.
- Svenska Röda Korset framhåller vikten av att inkludera viktiga verksamheter i både kommunal och regional regi så som skolan, socialtjänsten, primärvård och regionens krisstöd i utredningar gällande ett förbättrat krisstöd.
- Svenska Röda Korset understryker behovet av att offentliga aktörer behöver arbeta långsiktigt och mer uppsökande i socioekonomiskt eftersatta områden för att minska det tillitsglapp som idag blir ett hinder för att nå ut med behovsanpassat stöd vid en kris eller allvarlig händelse.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter

Röda Korset arbetar integrerat med psykisk hälsa och psykosocialt stöd för individer och samhällen som drabbats av konflikter och andra humanitära kriser. Det innefattar hälsofrämjande och förebyggande insatser som genomförs av särskilt utbildade frivilliga. I Sverige har Röda Korset specialkompetens inom trauma och bedriver behandlingscenter för krigs och tortyrskadade. På Röda Korsets webbplats för psykisk hälsa finns stöd och råd till drabbade och anhöriga vid krissituationer. Röda Korsets krisstöd innefattar medmänskligt, praktiskt, psykologiskt och socialt stöd i syfte att ge drabbade stöd att hantera situationen i det akuta skedet och att bidra till återhämtning på sikt. Röda Korsets frivilliga är utbildade och arbetar i enlighet med psykologisk första hjälpen.¹

Röda Korsets erfarenhet från kriser och katastrofer världen över är att den som är utsatt innan en kris drabbas hårdast av krisens effekter. Hur bostadsområdets förutsättningar ser ut *före* en allvarlig händelse och hur lyhört samhället agerar *under* och *efter* påverkar hur allvarliga efterverkningarna blir. Därför behöver samhällets insatser sättas in i alla dessa tre skeden. Svenska Röda Korset har tidigare framhållit att det pågående dödliga våldet i Sverige sker i ett sammanhang av försämrade livsvillkor och ojämlik folkhälsa.² Detta bidrar redan innan något händer till försvagad tillit till samhällets aktörer. Bristen på tillit kan innebära ytterligare hinder för samhället att nå fram med sitt stöd. Socioekonomiskt eftersatta områden utsätts oftare för skjutningar och dödligt våld än andra bostadsområden. Samtidigt saknas ofta ett motsvarande stöd till de som drabbas.

De senaste åren har en ökande andel av våra lokala krisinsatser i Sverige på olika sätt hanterat effekterna av gängrelaterat våld. Under 2023 agerade Röda Korset lokalt vid skjutningar, sprängningar och andra våldsdåd i över 70 fall. Genom vårt långsiktiga områdesbaserade arbete i 16 socioekonomiskt eftersatta områden i Sverige har vi samlat på oss erfarenheter om hur effekterna av denna typ av händelser påverkar ett lokalsamhälle. Det har också gett oss en bild av hur stödet från det omgivande samhället skulle kunna förbättras. Våra samlade erfarenheter och rekommendationer går att läsa i vår rapport ”Ensamma i krisen? – perspektiv på stöd till dem som drabbas av det dödliga våldet”.

I Malmö har vi i många år bidragit till en trygghetsskapande samverkansmetod³ och därigenom också arbetat nära Malmö stads Samordnare krisstöd i beredskap som hänvisas till i motionen. En av rapportens rekommendationer är att flera kommuner borde överväga att införa funktionen Samordnare krisstöd i beredskap. Röda Korsets erfarenhet är att funktionen bidragit till:

¹ Socialstyrelsen (2018) “Krisstöd vid allvarlig händelse”.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepointdokument/artikelkatalog/ovrigt/2018109.pdf>

² Ensamma i krisen? – perspektiv på stöd till dem som drabbas av det dödliga våldet, Svenska Röda Korset, april 2024

³ Lokal beredskap NHL (Nydale, Hermodsdal, Lindängen)

- Ökad kunskap och analys av effekterna av skjutningar och sprängningar
- Förbättrad dialog och samverkan mellan aktörer (offentliga, privata och ideella) som kan bidra med stöd till individer och lokalsamhällen som är drabbade
- Ett snabbare, mer samordnat och lyhört krisstöd.

Svenska Röda Korsets generella synpunkter gällande ämnet motionen berör

En typ av händelser som ger särskilda effekter

Svenska Röda Korsets erfarenhet är att skjutningar och sprängningar kan påverka bostadsområden och individer på många sätt och under lång tid. Skjutvapenvåld skiljer sig från annat våld eftersom det är ljudigare och medför större mediebevakning. Det kan därför ha en större påverkan på närområdet än annat våld.⁴ Det finns studier som visar att ljudet av skottlossning eller vetskapen om att skjutningar skett minskar boendes uppfattning av trygghet och att effekterna sprider sig långt utanför den krets som blir ögonvittnen till en skjutning.⁵ Malmö stad har pekat på att skjutvapenvåld och sprängningar “i större utsträckning bedöms lämna människor med en känsla av hopplöshet, rädsla och ensamhet”.⁶ Socialstyrelsen konstaterar också att det verkar som att allvarliga händelser orsakade av avsiktligt våld är förknippat med en mer ogynnsam utveckling av posttraumatiska stressreaktioner under det första året⁷, vilket är i linje med Röda Korsets erfarenheter av traumabehandling. Allt mellanmänskligt våld drabbar hårdare än exempelvis naturkatastrofer.⁸ Det behövs dock ytterligare forskning om hur en förhöjd våldsutsatthet påverkar ett bostadsområde i ett svenskt sammanhang. Ökad kunskap om exempelvis otrygghet och risken för psykisk ohälsa som följer av att leva i ett område med förhöjda nivåer av våld skulle möjliggöra mer effektiva stödinsatser.

Förutsättningar och sammanhang påverkar

De flesta som upplever en svår händelse som en skjutning utvecklar inte ohälsa men det bidrar till oro och ökad stress för alla som exponeras. Det finns dock omständigheter som ökar risken att utveckla symptom på posttraumatiskt stressyndrom. Sådana omständigheter kan vara socialt sammanhang innan händelsen, exempelvis utbildningsnivå, social grupptillhörighet, minoritetsstatus eller parallell livsstress. En annan omständighet är sårbarhet på grund av tidigare utsatthet, exempelvis tidigare traumatiska händelser. En sådan händelse kan

⁴ Wilhelmsson, Ceccato och Gerell (2021). “What effect does gun-related violence have on the attractiveness of a residential area? The case of Stockholm, Sweden”

⁵ Wilhelmsson, Ceccato och Gerell (2021). “What effect does gun-related violence have on the attractiveness of a residential area? The case of Stockholm, Sweden”

⁶ Ramboll (2024). “Utvärdering av Malmö stads krisstödsorganisation”

⁷ Socialstyrelsen (2018) “Krisstöd vid allvarlig händelse”.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-9.pdf>

⁸ Ensamma i krisen? – perspektiv på stöd till dem som drabbas av det dödliga våldet, Svenska Röda Korset, april 2024

exempelvis utgöras av att tidigare vara utsatt för våld eller att ha trauman med sig från krig eller flykt.⁹ Om våldet dessutom sker på platser där tilliten till det offentliga brister redan före en allvarlig händelse eller krissituation, kommer det behöva tas med i planeringen. Sammantaget kommer detta att ställa högre krav på samhällets akuta krisinsatser, öka behovet av lokal samverkan och mer långsiktiga stödinsatser för att öka trygghet, tillit och minska risken för ohälsa.

Långsiktighet och minskade glapp

All kris- och katastrofplanering behöver omfatta såväl akut som långsiktig krisstöd. En anledning till det är att de psykologiska och sociala påfrestningarna som drabbade utsätts för ofta kommer senare till uttryck än de direkt fysiska skadorna. Ansvaret för det långsiktiga psykosociala stödet ligger vanligtvis inte inom kommunernas krisstödsorganisation ansvar, utan ska genomföras inom ramen för kommunen och regionens generella psykosociala vårdansvar. Det kan leda till ett gap mellan det akuta stödet och det långsiktiga, där drabbade riskerar att inte få det stöd de behöver.¹⁰ Röda Korset har tidigare påvisat att civilsamhällets särskilda roll och närhet till människor som befinner sig i utsatta livssituationer kan användas på ett mer effektivt och systematiskt sätt. Funktioner som hälsofrämjare, samordnare och liknande roller med god förankring i lokalsamhället kan fungera som en stödjande länk mellan offentliga aktörer och boende i drabbade områden före, under och efter en allvarlig händelse.¹¹

SVENSKA RÖDA KORSET

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Johann Knigge".

Johann Knigge
Chef nationella avdelningen

⁹ Ensamma i krisen? – perspektiv på stöd till dem som drabbas av det dödliga våldet, Svenska Röda Korset, april 2024

¹⁰ Röda Korset: "Människan i krisen". https://www.rodakorset.se/siteassets/dokument/omoss/faktaochstandpunkter/rapporter/manniskanikrisen/manniskanikrisen_rapport.pdf

¹¹ Röda Korset: "Lokal kraft i krisen". <https://www.rodakorset.se/omoss/faktaochstandpunkter/rapporter/lokalkraftikrisen/>